

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНКИ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПРИ ВИБУТТІ

Зростання конкурентоспроможності та рентабельності продукції можна досягти шляхом зниження собівартості за рахунок одного з елементів витрат. У собівартості продукції матеріальні витрати займають найбільшу питому вагу. В умовах економії і ресурсозбереження ефективне управління процесом виробництва продукції залежить від вибору найоптимальнішого методу оцінки вибуття запасів, що дозволяє регулювати ціноутворення та оцінити фінансові результати суб'єкта господарювання, виходячи із стратегічних завдань його діяльності.

Відповідно до п. 16 П(С)БО 9 «Запаси» при відпуску запасів у виробництво, з виробництва, продаж та іншому вибутті оцінка їх здійснюється за одним з таких методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу.

Метод ідентифікованої собівартості є найбільш точним, дозволяє управляти фінансовими результатами шляхом вибуття дорого коштуючих або дешевих запасів. Недоліком даного методу є те, що однакові запаси можуть обліковуватися за різними цінами. Доцільність використання методу середньозваженої собівартості обумовлена рівномірністю списання запасів, реальністю стану їх залишків у балансі. В період підвищення цін метод призводить до того, що підприємства оголошують більший прибуток, ніж справедливий, у результаті чого сплачуються більший розмір податків. Метод ФІФО дозволяє залишки невикористаних запасів відображати в фінансовій звітності за ринковими цінами на дату складання звітності. Його вигідно застосувати при плановому скороченні придбання запасів та при очікуванні падіння цін на продукцію, що виготовляється. В умовах інфляції метод надає найбільш високий з можливих рівень доходу, але це може призвести до нестачі грошових коштів для придбання нових партій запасів за цінами, які постійно зростають. Метод нормативних затрат дає можливість поточного оперативного обліку витрат шляхом обліку відхилень від норм та контролю за здійсненням режиму економії. Метод за ціною продажу передбачає, що собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною вартістю реалізованих товарів і сумою торгівельної націнки на них.

Для застосування в обліку важливо обрати той метод, який дозволяє найточніше провести оцінку з урахуванням інтересів власників підприємства та специфіки діяльності (вид економічної діяльності; економіко-правовий фактор (тенденції розвитку економіки, податкового регулювання); тривалість виробничого циклу; доступність ресурсів; сезонність; транспортне забезпечення; асортимент, структура, ціна та рідкісність запасів; забезпеченість підприємства складами; місце використання (за структурними підрозділами, відділами, цехами); особливості і кінцевий термін їх зберігання). Метод ідентифікованої собівартості доцільно використовувати для дорогих та унікальних запасів, метод середньозваженої собівартості – в торгівлі зі значним асортиментом товарів, а ФІФО – у торгівлі і виробництві зі швидким обігом запасів, метод за цінами продаж – у роздрібній торгівлі, а метод нормативних затрат – у промисловості.

Бухгалтерський облік запасів ведеться в періодичній та постійних системах. Система періодичного обліку запасів використовується, коли запаси мають відносно невелику вартість за одиницю і їх велику кількість. При такому підході необхідна належна організація системи внутрішнього контролю за матеріально відповідальними особами, чітка процедура проведення інвентаризації та визначення достовірної оцінки запасів на звітну дату. У системі постійного обліку ведеться безперервний аналітичний облік руху кожної одиниці запасів.

Після оцінки запасів при вибутті важливого значення набуває визначення реального залишку запасів в Балансі. Вважаємо, що метод ФІФО дозволяє наблизити вартість запасів, що відображаються в обліку і звітності, до їх поточної ринкової вартості. Тому використання даного методу буде сприяти реалізації рішень акціонерів щодо спрямування одержаного додаткового прибутку на виплату дивідендів, поповнення фонду виробництва або фонду стимулювання працівників відповідно до обраної стратегії розвитку підприємства.